

Højdepunkter i Slangerups nyere historie

Af Bent Lund

'Storkommunen' Slangerup dannes

Ved kommunalreformen i 1970 blev Slangerup kommune sammensat af tre og en halv sognekommune, idet Slangerup Bysogn, Slangerup Landsogn, Uvelse og halvdelen af Jørlunde Sogn blev lagt sammen. Befolkningstallet var 5000, hvilket netop var det anbefalede mindstemål.

Eftersom disse sogne havde eksisteret i 130 år, forestod der et stort og meget følelsesladet arbejde med at samarbejde dem til én enhed. Der måtte tages udstrakt hensyn til repræsentationen.

Slangerups 600-årige købstadshistorie indtil 1809, dens store kirke og købstadspræget i øvrigt gjorde, at der aldrig blev diskussion om kommunens navn eller rådhusets placering.

Det 13 mands store byråd blev valgt uden den store dramatik, men så skulle der vælges borgmester, og her gjorde sognerådsformændene fra Bysognet og Landsognet, Christian Agergaard og Poul Nielsen, der begge var venstrefolk, krav på stillingen. Efter en stor og til tider bitter debat valgte byrådet Poul Nielsen til borgmester.

Christian Agergaard meldte sig ud af Venstre og dannede sit eget parti, som han repræsenterede de følgende 12 år.

Byrådet stod over for en enorm opgave med at bygge skoler, børnehaver, plejehjem og idrætsfaciliteter, således at kommunen kunne leve op til tidens standard og imødekomme den stærkt stigende befolkning. Det lykkedes, og Slangerup markerede sig i de følgende år ganske meget.

Omfartsvej omkring Slangerup

Den stærkt stigende biltrafik var ved at kvæle Slangerup. Den øst-vestgående fra Farum (København) til Frederikssund, og den nord-sydgående fra Hillerød mod Roskilde løb sammen midt i Slangerups centrum med nogle trafikalt, som man skulle til sekssporede fynske motorveje for at finde tilsvarende.

I galgenhumor havde vi fået et nyt motto: "Slangerup kommer man ikke uden om".

I 20 år havde Slangerup kæmpet for at få en omfartsvej, men det var et dyrt projekt til omkring 100 mio. kroner, og det blev udskudt gang på gang.

Med bistand blandt andet fra økonomiminister Henning Christoffersen lykkedes det at overbevise "den jyske trafikmafia" med Risgaard Knudsen i spidsen om nødvendigheden af en omfartsvej. Omfattende ekspropriationer i statslig regi gik i gang, og jeg deltog i dem alle. Det var vanskeligt, men spændende. Derefter kom de store entreprenørarbejder, og i efteråret 1983 gjorde Vejdirektoratet klar til at åbne den statslige del af omfartsvejen.

Åbningen skulle festligholdes i stor stil den 23. november 1983.

Trafikminister Arne Melchior skulle klippe snoren, og der var indbudt cirka 100 personer til begivenheden med efterfølgende frokost, der var henlagt til Kalvøpavillonen i nabokommunen Frederikssund.

Bent Lund med trafikminister Arne Melchior (til venstre) i forbindelse med indvielsen af Omfartsvejen. Foto: Søren Crillesen.

Gennem kommuneingeniør Leif Andersen forespurgte jeg i Vejdirektoratet, om ikke frokosten kunne henlægges til Slangerup, men han kom tilbage med det nedslående svar, at menukortet var trykt, og der kunne ikke rettes et komma i hele arrangementet.

På grund af dette samt det forhold, at kun viceborgmester Knud Andreasen og jeg var indbudt her fra Slangerup, lod jeg gennem Frederiksborg Amts Avis meddele, at jeg ikke kunne deltage, idet min plads var i Slangerup på denne store dag. Flagalléen i Kongensgade ville heller ikke komme i brug. Det blev slået stort op på forsiden i Amtsavisen dagen efter.

Københavns Radio 'kørte' på sagen hele morgenen, og få timer senere ringede vejdirektør Per Milner, Vejdirektoratet, hvorefter frokosten straks og med meget kort varsel blev flyttet til Slangerup Gæstgivergård i den flagsmykkede by, og hele byrådet blev indbudt.

Det blev en storslået begivenhed, og jeg gav byens befolkning tilsagn om, at til næste sommer, når Amtet havde fuldført deres del af omfartsvejen, så ville vi feste for hele byen.

Den 24. august 1984 lukkede vi hele den centrale bykerne af med store mure, fremstillet af kunstmaleren Kai Skjødt, og jeg låste personligt portene af, således at vi i de følgende to dage kunne afholde den største fest i Slangerups historie. Unge som ældre – kort sagt alle – var med, og der blev sunget og danset til flere orkestre rundt om på byens pladser.

Ved en borgmesterbod, der var bemandet af forhenværende sognerådsformand Christian Agergaard og forhenværende borgmester Poul Nielsen samt undertegnede solgte vi "Sort Guld", der netop var lanceret for første gang. Flaskerne var forsynede med en speciel borgmesteretikette. Overskuddet gik til at anskaffe uniformer til vægterkorpset. Bodden fik så stor søgning, at min hustru måtte hjælpe med ekspederingen, indtil hun fik vabler i hånden af at trække øl op.

Et stort bryllupsselskab fra København havde fået dispensation til at køre ind til Gæstgivergården, hvor festen skulle afholdes. På pladsen lige overfor spillede vores største danseorkestre under ledelse af redaktør ved Amtsavisen Mogens Tschuriloff, der selv spillede på trompet.

Ud på aftenen dukkede flere bryllupsgæster op ved asfaltballet, og til sidst kom også brudeparret. Dirigenten greb mikrofonen og bød dem velkommen

samt meddelte, at vi i Slangerup har den skik, at borgmesteren skal have den første dans med bruden. Jeg blev lige så overrumplet som bruden, men vi klarede situationen med en hvirvlende svingom.

Senere fik jeg et fint takkebrev fra brudeparret. Omfartsvejfesten varede det meste af natten, og i mange år derefter er denne fest videreført under forskellige navne.

Og vi måtte finde et nyt motto til Slangerup. Det blev til "Kingos by – med handelsry".

Kingojubilæum

Den 15. december 1984 var det 350 år siden, at Thomas Kingo blev født i Slangerup, og den begivenhed ville kirken fejre med festskrift, kransenedlæggelse, foredrag og festgudstjeneste i Slangerup Kirke. Kong Christian den X havde deltaget ved 300 året i 1934, og derfor blev Dronning Margrethe indbudt. Dronningen tog imod indbydelsen og kom sammen med Prins Henrik. Ligeledes kom kirkeminister Mette Madsen, biskop Johannes Johansen og mange andre prominente personer.

Min hustru Dorrit af Rosenborg var på det tidspunkt formand for menighedsrådet, og hun havde forinden i hemmelighed aftalt med Dronningen, at hun og Prins Henrik efter ceremonien gik med os hjem til en forfriskning.

Kirken var stuvende fuld, men der var reserverede pladser til de indbudte i koret. Dorrit førte Dronningen op, mens menighedsrådet førte de andre indbudte op. Som byens borgmester blev jeg også ført op, men det var noget længere nede i rangfølgen.

Det blev en meget festlig gudstjeneste med deltagelse af biskoppen og sognepræst Knud Andersen samt Slangerupkoret, og der blev udelukkende sunget salmer af Kingo.

Ved afslutningen førte Dorrit Dronningen først ud. Mange af byens borgere havde taget opstilling uden for kirken, men Dronningens bil, Krone 1, var kørt helt hen til kirkedøren. Dronningen gik direkte ind i bilen og ud på den anden side og fulgtes derefter med Dorrit og Prins Henrik til vores hjem på Kirketorvet.

Endelig blev jeg ført ud, og med hastige skridt gik jeg over kirkegården, mens folk råbte til mig: "Skynd dig hjem, du har fået gæster." Jeg hilste på Dronningen og Prinsen, og snakken gik livligt en times tid over en kop kaffe.

Derefter gik Dorrit og jeg til festmiddag på Slangerup Gæstgivergård.

Gæstgivergården

Slangerup Gæstgivergård er en stor, markant og smuk bygning midt i byen. Igennem 150 år har den været rammen om det kulturelle liv i den vestlige del af amtet. I slutningen af 1980'erne skiftede Gæstgivergården ejer flere gange og blev efterhånden meget nedslidt. Ved det sidste kommunale arrangement var deltagerne meget optaget af at tælle musene, der pilede over gulvet.

Så gav ejeren op, og kreditforeningen måtte overtage stedet. Bygningerne forfaldt mere og mere og var efterhånden ved at blive en skændsel for byen. Kreditforeningen forsøgte i et par år at sælge Gæstgivergården, men forgæves. Byrådet tog sagen op, og vi nåede til enighed om at købe den for 800.000 kr. Arkitekt Krogh-Hansen fik overdraget arbejdet med renoveringen, der var så omfattende, at kun ydermurene stod tilbage.

Det var et stolt øjeblik, da vi i 1994 kunne genindvie den smukke Gæstgivergård, der nu havde fået otte mindre lejligheder på 1. sal.

Kommunen drev den nogle år med en forpagter på restaurationen og med den store sal som forsamlingshus. Denne konstellation blev ikke den store succes. I 2000 udbød vi Gæstgivergården til salg, og den blev købt af ejendomsmægler Henning Andersen.

Samtidig blev det kinesiske værtspar Dan og Phung antaget som forpagtere, og de har siden med stor succes oparbejdet Gæstgivergårdens renommé, så den igen er stedet, hvor alt foregår.

Kong Erik Ejegod

På europæisk plan var København udset til i 1996 at være kulturby. Hele hovedstadsområdet blev inddraget heri, både økonomisk og arrangementsmæssigt, og jeg spekulerede meget i, hvad Slangerup kunne bidrage med. Der blev nedsat en komite af byrådsmedlemmer, provst Knud Andersen og formanden for Historisk Selskab Tage Poulsen.

Vi blev enige om at rejse en granitstatue af Kong Erik Ejegod, der er født i Slangerup i 1056, og som blev konge i 1095. Udførelsen af den 2,5 meter høje statue blev overdraget til den anerkendte billed-

hugger Joseph Salamon, og afsløringen blev fastlagt til søndag den 27. august 1995. Statuen blev finansieret af Slangerup kommune med tilskud fra den regionale kulturfond.

Nu tog planlægningen fart. Vi forsøgte at få Dronning Margrethe til at forestå afsløringen af statuen af hendes forfader i 23. led, men da hun havde ophold i Frankrig på dette tidspunkt, fik vi i stedet tilsagn fra Prinsesse Benedikte. Provst Knud Andersen arrangerede middelaldermusik i kirken lørdag aften og festgudstjeneste om søndagen.

Lokalavisen den 30. august 1995: Fotos fra markeringen af 900-året for Erik Ejegods kroning i 1095.

Lunds domkirke blev inddraget, idet Erik Ejegod på en rejse til pave Urban den Anden i Rom havde udvirket, at der kom et ærkebispedømme i Norden. Domprovst Anders Svenningsen, Lund, som min hustru i forvejen kendte, gav tilsagn om at komme.

Selv Vatikanet blev inddraget, idet jeg via vor ambassade i Bern korresponderede med Vatikanets bibliotek for om muligt at finde yderligere oplysninger om Erik Ejegods forbindelse til paven. Rigsantikvar Liebgott var stærkt inddraget i det historiske. DR-TV ved Piet van Deurs deltog på et daglangt møde i planlægningen, idet man påtænkte en større udsendelse på dagen.

Sideløbende arbejdede Amatørteaterforeningen med opførelsen af musicalen "Erik Ejegod", der var skrevet af sognepræst Visti Christensen og med musik af musikskoleleder Allan Jarmer. Musicalen var sponsoreret af kongelige fonde, byens banker og flere private.

De store syngepartier blev sunget af elever fra Det kongelige Musikkonservatorium, og ellers deltog Slangerupkoret og flere børnekor fra skolerne. Alle var iført tidstypiske dragter. Musicalen blev opført flere gange i Slangerup Idrætshal, hvor der var opbygget gode kulisser. Den fik stor succes og blev senere opført i Tivoli.

Selve festdagen startede med en tv-transmitteret festgudstjeneste i den fyldte kirke hvor biskop Rebel prædikede, og hvor domprovst Svenningsen deltog på klingende svensk, indtil han pludselig slog over i et lige så formfuldendt dansk. Domprovsten er af svensk/dansk slægt.

Bent Lund og Prinsesse Benedikte.

Fra kirken var der optog med vægterkorpset og mange faner i spidsen til Rådhuspladsen. Forrest i optoget gik Prinsesse Benedikte, min hustru og jeg sammen med vore gæster, rigsantikvar Liebgott, domprovst Svenningsen, ambassadøren fra Bern, egnens præster i ornat, borgmestre fra nabokommuner og vor svenske venskabsby Mjølby.

På Rådhuspladsen havde en 1000-tallig skare taget opstilling for at overvære afsløringen. Jeg bød velkommen, hvorefter rigsantikvaren talte om Erik Ejegod, og derefter afslørede Prinsesse Benedikte den smukke og statelige statue. Med skoledirektør Peder Christensen som forsanger bistået af en trompetist blev der sunget "Kong Christian" og "Der er et yndigt land". Efter afsløringen var der reception på rådhuset, hvor der blev sunget uddrag af musicalen.

Lunds Domkirke

Lørdagen efter Ejegods-festlighederne var provst Knud Andersen og jeg inviteret til Lunds Domkirke for at tale under "Danske Dagene". Knud Andersen holdt froprædiken, og jeg talte derefter om Erik Ejegod, der reelt havde udvirket, at der kom et ærkesæde i Lund. I min tale undlod jeg ikke at nævne, at det hele startede i Slangerup, hvor Erik Ejegod var født, og hvor vi fortsat har de fredede fundamenter til hans enorme klosterkirke i undergrunden.

Biskop Erik Norman Svendsen, København, holdt højmesse om søndagen. Det var første gang, at der blev talt dansk i Lunds Domkirke, siden Danmark mistede Skåne, Halland og Blekinge i 1658. Sammen med vore ægtefæller blev vi indlogeret på Stadshotellet, og om lørdagen var vi alle til lunch hos biskop Hammer, der senere blev Sveriges ærkebiskop. Det blev en indholdsrig weekend, og det var en stor opgave at tale i Lunds domkirke.

Kommunalreformer i 1970 og 2006

Før 1970 var der i Nordsjælland 49 kommuner, hvoraf de fire var købstæder, nemlig Helsingør, Hillerød, Frederiksværk og Frederikssund. Slangerup var nedlagt som købstad i 1809. Der var forskellige love for købstæderne og for landkommunerne, idet opgaverne i landkommunerne var færre end i købstæderne.

I landkommunerne var sognerådet øverste organ, og de skulle tage sig af skoler, veje, ældre- og fattigdomsforsorg, samt skatteudskrivning, og sådan havde det været i over 100 år. Da jeg kom i sognerådet i Uvelse i 1967 var der 648 indbyggere. Det var meget ærefuldt at blive valgt til sognerådet, og det var utænkeligt at nogen undslod sig derfor, men der var ingen honorering udover en kop kaffe til sognerådsmøderne.

Af offentligt ansatte var der i Uvelse sogn kommunesekretæren, der var ansat på halv tid, en vejmand, og på Uvelse skole var der to lærere. Skolegangen var fra 1.-5 år, hvorefter børnene kom på Lyng central skole. Ved større opgaver, såsom udstyknings, vej anlæg og kloakering, købte sognet sig til ekspertisen.

Grundet samfundsudviklingen, såsom afvandring fra landbruget, kvindernes indgang i erhvervslivet og ændrede bosætningsformer, stilledes der så store krav til det offentlige, at de mange små kommuner ikke længere kunne honorere dem.

Derfor besluttede folketinget den første kommunalreform i 1970 med to overordnede principper: "Mindstestørrelsen skulle være 5000 indbyggere" og "Én by – én kommune". Reformprocessen blev gennemført, men var flere steder yderst følelsesladet.

De nye 'storkommuner' blev dannet. Antallet af kommuner i Nordsjælland blev reduceret til 18, og den særlige lovgivning for købstæderne forsvandt.

Det var en kæmpe omstilling for de nye byråd. Sognerådsmentaliteten, hvor alle kendte alle, og hvor 'sognerødderne' tog sig af alle detaljer, var svær at udrydde. Nu var der en professionel administration, der kom med indstillinger, og ret hurtigt kom der også tekniske hjælpemidler, såsom lommeregner, kopimaskiner, mobiltelefoner og edb.

Jeg husker, hvordan vi i budgetfasen i Uvelse Sogneråd brugte blyant, for så var det nemt at rette et tal inden endelig vedtagelse.

Ny lovgivning henlagde opgaver i stor stil til de nye kommuner, og især Bistandslovens bestemmelser gav meget arbejde. Vi byggede skoler og børnehaver hvert år for at dække behovet for børnepasning og skolegang. Det var dyrt, men vi havde opbakning i befolkningen, og vi fik en moderne og velfungerende kommune.

Imidlertid blev der fortsat lagt store opgaver ud til kommunerne, og en del af dem var så store, at vi måtte søge samarbejde med nabokommunerne for at få dem løst.

Allerede fra 1970 var der på borgmesterplan kontakt mellem Frederikssund, Jægerspris, Skibby, Ølstykke, Stenløse og Slangstrup, populært kaldet "6-klubben". Borgmestre, viceborgmestre og kommunaldirektører deltog i de kvartårlige møder. Der var megen opmærksomhed omkring klubben, og den fik stigende politisk betydning. Det var derfor også ganske naturligt, at alle kommunale samarbejder blev oprettet mellem disse kommuner.

Kommunale samarbejder er ganske fornuftige, men de har den bagside, at ansvaret for opgavens løsning forflygtiges. Med tiden blev flere og flere opgaver lagt ud i samarbejder. I Slangstrup nåede vi såle-

Syv Bycirkel-borgmestre med Frederikssundfinger-spader. Fra venstre Svend Kjærgaard, Ølstykke, Johannes Nielsen, Stenløse, Bent Lund, Slangstrup, Kim Rockhill, Skibby, Ole Find Jensen, Jægerspris, Knud B. Christoffersen, Frederikssund, og Ove E. Dalsgaard, Ballerup.

des op på 20 store opgaver. Hvis den linie var fortsat, ville det efterhånden være temmelig illusorisk at vælge seks byråd. Der var simpelthen et demokratisk underskud i de kommunale samarbejder.

Det var baggrunden for, at jeg i en kronik i Frederiksborg Amts Avis den 13. juli 2002 slog til lyd for en ny kommunalreform med betydelig færre og større kommuner samt foreslog, at vore seks kommuner dannede en ny Frederikssund kommune.

Idéen fængede over det ganske land, og inden der var gået tre måneder havde indenrigsminister Lars Løkke Rasmussen nedsat en kommission til at forbedre en ny kommunalreform.

På lokalt plan blev der udfoldet store anstrengelser for at få etableret en ny kommune af de seks kommuner, men til slut trak Ølstykke og Stenløse sig ud af samarbejdet, idet de ville gå alene eller søge sammen med andre kommuner. Gad vide, om de har fortrudt.

Frederikssund, Jægerpris, Skibby og Slangerup arbejdede målbevidst videre med sammenlægningen, der blev endelig etableret 2006. Efter folkeafstemning i Uvelse Sogn valgte et lille flertal dér at tilslutte sig den nye Hillerød kommune.

Forfatteren

Bent Lund er født 1932 og bor i Slangerup, han var medlem af sognerådet i Uvelse fra 1967, viceborgmester i den nye Slangerup Kommune fra 1970 og borgmester i Slangerup 1982-2007.

Fotografierne

Bent Lund med trafikminister Bent Melchior (til venstre) i forbindelse med indvielsen af Omfartsvejen. Foto: Søren Crillesen.

Lokalavisen den 30. august 1995: Fotos fra markeringen af 900-året for Erik Ejegods kroning i 1095. Prinsesse Benedikte afslørede søndag den 27. august billedhugger Joseph Salomons store granitskulptur af Erik Ejegod ved rådhuset. Markeringen foregik også i kirken med deltagelse af Lunds domprovst Jörgen Oskarsson og biskop Lise-Lotte Rebel. Fotos: Bo F.

Bent Lund og Prinsesse Benedikte.

Syv Bycirkel-borgmestre med Frederikssundfinger-spader. Fra venstre Svend Kjærgaard, Ølstykke, Johannes Nielsen, Stenløse, Bent Lund, Slangerup, Kim Rockhill, Skibby, Ole Find Jensen, Jægerspris, Knud B. Christoffersen, Frederikssund, og Ove E. Dalsgaard, Ballerup.

Dronning Ingrid deltager ved plantningen af en eg.

Bent Lund - fotograf Peter Rahbek 2009.